

СИНЕЗА

Часопис за хуманистичке
и друшћивене науке

Приказ

DOI: 10.7251/SIN2102009Z

UDK: 355.1-058.65-053.32(497.6)“1992”(048.83)

Шта су скривиле?

Борковић, Никола. (2019). *Шта су скривиле? Страдање беба у Клиничко-болничком центру Бања Лука, у мају и јуну 1992.* Бања Лука: Центар за истраживање рата ратних злочина и тражење несталих лица. стр. 344

Данило Зеџ

Бања Лука

Централна тема књиге *Шта су скривиле? Страдање беба у Клиничко-болничком центру Бања Лука, у мају и јуну 1992.* аутора Николе Борковића, јесу дешавања која су погодила Клиничко-болнички центар (КБЦ) и сам град Бању Луку 1992. године и која су довела до трагичне смрти дванаест беба. Књигом *Шта су скривиле*, аутор Никола Борковић представља низ догађаја који су се одвијали на простору Босне и Херцеговине са нагласком на Аутономну регију Крајину током 1992. године. Никола Борковић је рођен 14. 6. 1983. године у Бањој Луци Први циклус студија на студијском програму Историја, Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци завршио је 2015. године. Од 2017. године ангажован је у Републичком центру за истраживање рата, ратних злочина и тражења несталих лица. До сада је објавио два рада на тему страдања беба у КБЦ-у у Бањој Луци.

Наслов саме књиге гласи *Шта су скривиле?* који је заправо стих пјесме

„Писмо генералном секретару Уједињених нација“ музичара Момира Никића. Иако је због саме блокаде у Бањој Луци велики број људи преминуо због недостатка лијекова и осталих лекова, пажња је усмјерена на животе малих недужних бића. Ова књига представља први свеобухватнији покушај да се расвијетле догађаји који су довели до смрти дванаест беба. Догађај од прије тридесет година и данас у људима изазива тугу, гњев и огорчење.

Борковић је овом проблему пришао изузетно студиозно без пристрасности у жељи да широј читалачкој публици прикаже шта је заправо довело до ове трагедије. Аутор је описао ситуацију у којој се нашла Бања Лука као и цијела Аутономна регија Крајина и уз то описивао стање у којем се налазио КБЦ у Бањој Луци. Осим самих догађаја који су описани у овој књизи, разбијени су многи митови који владају у друштву, а најзначајнији је тај да су се у Бањој Луци налазила функционална постројења

за производњу медицинског кисеоника. У самом граду на Врбасу, када се спомену бебе и кисеоник, сви по аутоматизму одговарају да су летови изнад БиХ били забрањени од стране УН-а (тако и пише испред споменика у центру Бање Луке). Међутим, и овдје аутор указује на то да су летови изнад БиХ забрањени од стране УН-а тек неколико мјесеци након ове трагедије, а да је до тада владала забрана летова изнад Савезне Републике Југославије док је летове изнад БиХ тада контролисао Загреб. Ово је веома значајан податак, јер је једино тадашња Југославија жељела и била спремна да помогне Бањој Луци, али због те забране није могла. Поставља се питање зашто онда нико у свијету није одговорио на апеле српског народа. Зашто нису авиони са хуманитарном помоћи полетјели из било којег града у Европи и свијету?

Књига је подијељена на двадесет и шест дијелова укључујући увод, предговор, закључак, прилоге, фотографије, изворе и литературу, скраћенице, рецензије и индекс имена. У самом предговору аутор даје кратак осврт на оно шта (ни)су други прије њега радили. Он указује на проблем недостатка извора прве руке који су отуђени од стране међународних снага за потребе Међународног кривичног суда за бившу Југославију у Хагу. За израду ове књиге највише је кориштена документација Универзитетско-клиничког центра Бања Лука, документи из архива Републичког центра за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица као и документи из архива Кола

српских сестара Бања Лука и архива Црвеног крста Републике Српске, збирке личних докумената и изјаве актера догађаја, штампа те фотографије и видео материјал.

У уводу је у кратким цртама описана завршна фаза раздијања Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и ситуација у Босни и Херцеговини у првим мјесецима 1992. године. У наредним поглављима описана је ситуација у самом граду и у здравству у Бањој Луци. Аутор је препознао двије кризе кроз које је Бања Лука прошла и које су трагично завршиле по новорођенчад. Никола Борковић је такође посветио пажњу пилотима и свим дискретним херојима који су покушали да спријече или су успјели да ублаже несрећу која је задесила КБЦ у Бањој Луци. Описана је комплетна хуманитарна криза која је окончана једном од највећих војних операција током рата у Босни и Херцеговини, Коридор 92, чиме је успостављен слободан копнени пут између Аутономне регије Крајине и западних дијелова Републике Српске Крајине са источним дијелом тада Српске Републике Босне и Херцеговине и са Савезном Републиком Југославијом. Оно што је важно, приказан је однос медија и западног јавног мњења према ситуацији у Бањој Луци, који је био благо речено поражавајући, као и однос Сарајева према граду на Врбасу у том погледу. Аутор је написао два поглавља о употреби и злоупотреби ове трагедије и о самој меморијализацији овог догађаја. У поглављу *Прилози* аутор је приказао најзначајније

документе и апеле као што су Апел Регионалне организације Црвеног крста Крајине – Бања Лука, писмо Кола српских сестара, писмо његове светости патријарха српског Павла и других те свједочења и изјаве људи који су били актери у овим догађајима. Након прилога, аутор је приказао неколико десетина упечатљивих фотографија које дају живу слику дешавања тих мјесеци у Бањој Луци. Рецензије за ову књигу су написали академик др Драган Данелишен и проф. др Горан Латиновић.

Најдубљи утисак у цијелој књизи оставља поглавље насловљено је *Свједочанства мајки*. Ово поглавље изазива код човјека огромну количину емпатије. Достојевски је рекао „Сви идеали овог свијета не вриједу сузе једног дјетета“. Достојевски је говорио о сузама, а у Бањој Луци су у питању били дјечији животи на чији вапај је цијели свијет остао нијем. Само једна мајка није дала изјаву (аутор наводи да је мајци и даље тешко да прича о том догађају) док је изјава једне мајке преузета посредно.

Никола Борковић је овим радом приказао трагична дешавања 1992. године која су задесила КБЦ у Бањој Луци, град Бању Луку па и цијелу Крајину. Овим радом попуњена је једна празнина у српској историографији која се тиче Одбрамбено-отаџбинског рата. Сама по себи тема Одбрамбено-отаџбинског рата представља слабо истражен период у нашој историографији, а разлози су вишеструки. Међу тим разлозима су недовољна заинтересованост власти Републике Српске за проучавање њеног настанка и опстанка у ратним дешавањима, кратка временска дистанца од тих збивања, недостатак извора, мали научни потенцијал Републике Српске, али и слаба заинтересованост научника из Србије. Књига представља најтемељније истраживање до сада о хуманитарној катастрофи и смрти дванаест новорођенчади у КБЦ-у у Бањој Луци као и једно од најстудиознијих истраживања о темама из Одбрамбено-отаџбинског рата уопште.